

דבר חודש בחודשו

בס"ד

מתורתו של הגאון הגדול רבי יואל שוורץ שליט"א

עלון 69 - תשרי 1 תשפ"א

מהדורה דיגיטלית סוכות תשפ"א

כזה, שלא אפשר בליל הסדר להיות אצל ההורים או אצל הבנים, וכל משפחה ערכה את הסדר לבדה.

גם האיסור שהטילו המדינה ואוקרינה, לנסוע לאומן לראש השנה שהיה בכותרות והרגיו נציגים חרדים בזה, מחייב חשבון נפש, הרי רבי נחמן שהיה אוהב ארץ ישראל גדול ומכיר את ערכה, יתכן מאד, שהיה מגביל את חסידיו שחיים בארץ ואוסר עליהם לבוא לחוץ לארץ אפילו לא לראש השנה. ומה גם, שלא מעט קלי דעה לקחו טרמפ על העניין של החסידים הקשורים לרבם, ונסעו לחוץ לארץ בלא המטרה האמתית, ונכשלו בדברים חמורים שנוצלו על ידי חברת כנסת חילונית לנגח את הדת, עקב כישלונם של אנשי השוליים שהצטרפו למסע לאומן.

ואכן פליאה על הנוסעים לאומן לראש השנה לחוץ לארץ, להמליך שם את מלך המלכים ביום המלכות ומזכירים, בתפילתם את ההפך ממה שעושים ביציאה מהארץ: "ובכן תן שמחה לארץ וששון לעירך... ותמלך אתה ה' לבדך על כל מעשיך, ה' ציון משכן כבודך ויבירושלים עיר קודשך, ככתוב (תהילים קמו' י') 'יְמַלְכֶה ה'שָׁמַיִם לְעוֹלָם-לְעוֹלָם'."

גם בחג סוכות שהוא חג הודיה על ארץ ישראל [ולכן כנראה, סובבה ההשגחה שכמעט כל יהודי העולם מברכים בסוכות על אתרוגי ארץ ישראל, יש "מהדרים" לשלם יותר על אחרוג המיובא ממרוקו, למרות שאפשר להשיג אתרוג מזן מרוקאי שגדל בארץ, והוא עדיף, דבר שמבטיח שאינו מורכב, מה שפחות בטוח בגדל אצל הערבים במרוקו.

נביא כאן מספרו של רבנו בחשיבות הברכה על אתרוג מארץ ישראל.

האתרוג: האתרוג בימינו, נהיה סמל של קשר לארץ ישראל, כי רק כאן המטעים בטוחים מפני הרכבות. בספר חזון עובדיה סוכות (עמי' רל"ז) כתב מרן: "אליכס אישים אקרא, חזקו ונתחזקה בעד ערי אלוקינו. וכבר ידוע מה שכתבו רבותינו הפוסקים והרימו על נס בשבת התורמים שבח"ל, לחזק את הישוב בארץ ובמוסדות התורה שבהם, שמעלתם גדולה כמעלת תושבי ארץ ישראל". לכן יש להעדיף את אתרוגי הארץ על של חוץ לארץ, אף אם ימצאו שם אתרוגים לא מורכבים...". ושם (עמי' רל"ז) כתב מרן ביתר שאת, להעדיף לברך על אתרוגי הארץ: "שכתבו גאוני ישראל הובאו דבריהם בשו"ת 'תירוש ויצהר' (סימן מט'): להעדיף את אתרוגי ארץ ישראל, שעל ידי כך יהיה מקור פרנסה לחקלאי ארץ ישראל, ולחזק את הישוב בארץ ישראל מבחינה גשמית ורוחנית, וכבר כתב החתם סופר בחידושו (סוכה ל"ו) שעבודת האדמה בארץ ישראל היא גופה מצוות ישוב ארץ ישראל, ובכדי להוציא פירותיה הקדושים.

ועל ידי לקיחת אתרוגי א"י, יעלו את ירושלים על ראש שמחתם - בזמן שמחתנו, כי טוב סחרה מסחר כסף, ולהם תהיה צדקה, מבחינה מצווה גוררת מצווה, וכן בשו"ת "נפש חיה" (חאו"ח סי' ד') פסק שבכל מקום שנמצא אתרוג כשר מארץ ישראל הקדושה, אין לברך על אתרוג חו"ל, וחתמו על זה כל גאוני הדור ההוא, כמאה ועשרים רבנים..."

...גם "השדי חמד" כתב בשם גדולי רבני ישראל, שלא לצאת ידי חובה אלא באתרוגי ארץ ישראל, ושכן קיבלו עליהם כל היהודים החרדים לדבר ה' שלא לצאת באתרוגי חו"ל, אלא אך ורק באתרוגי הארץ הקדושה... אין ספק שמצווה רבה לכל איש ירא ה' להדר לקחת אתרוג למצווה אך ורק מפירות הארץ, משום מצות ישוב הארץ ששקולה כנגד כל המצוות ולקיים מצווה כתיקונה... וכתב בעל "ערוך השולחן" שכל איש ישראל אשר נגע יראת ה' בלבו, לא ייקח אלא מאתרוגי ארץ ישראל, כי איך לא יבשו ולא יכלם בדבר מצווה, שיכול לקיימה מפרי ארצנו הקדושה, וייטול דווקא אתרוג מארץ העמים (משלי ל' כג') 'וַיִּשְׁפְּזוּהָ, כִּי תִירֶשׁ גְּבֻרָתָהּ'?! ועל זה נאמר 'וַיִּמְאָסוּ בְּאַרְץ צִיּוֹן'...". ומרן הוסיף והאריך שם עוד בחשיבות העניין!

והנה לאחרונה, קמו אנשים ומביאים לארץ אתרוגים מרוקאים ממרוקו [אף שגם בזה יש מקום לחשוב, שיש כאן משהו סמלי היכול

סוכות תשפ"א "מאשפת, ירים אביון"

(שמואל א' ב' ח', תהלים קיג' ז') (חתם סופר פרשת בחוקותי)

שנת תש"פ הייתה שנה אביונה כי פגעה בבריאות האנשים ובכלכלת העולם כמעט בכל ארץ בעולם.

חג הסוכות הוא זמן הסיכום לכל ימי הדין בהושענא רבה. על כן יש לתכנן בסוכות את תפקיד השנה החדשה לאור התשובה שנעשתה בימים הנוראים, במיוחד השנה מחויבים בזה עוד יותר מאשר בשנה רגילה, לאור הלקחים שיש ללמוד ממגפת הקורונה שעברה משנה שעברה לשנה זו ר"ל.

בשנים האחרונות נפגעו כמה עניינים תורניים ובמיוחד שני דברים שהם מקור ברכה לעולם שנפגעו בשנים האחרונות עוד יותר. השבת היא מקור הברכה לעולם, ולפי "אור החיים" (פרשת בראשית): **כל שבת נותנת קיום לששת הימים הבאים עד השבת הבאה**. והשנה ר"ל החלו כמה ערים להנהיג תחבורה ציבורית בשבת.

ארץ ישראל היא מקור השפע לעולם, ככתוב (תהלים נ"ב): "מַצִּיּוֹן

בְּכֹל-לַיְלָה-יִפִּי...". ופירשו רז"ל שכוונת הכתוב היא ששורש כל הצמחים הוא מהארץ לכן יכול היה שלמה המלך לנטוע בארץ כל סוגי העצים כיוון שידע בחכמתו את מקורו של כל צמח. גם שער השמים שבמקום המקדש דרכו עובר השפע לעולם. נפגע כבוד הארץ על ידי נסיעות לנופש בחוץ לארץ, גם על ידי בני תורה, ולקראת הפסח עמדו לעזוב את הארץ 600,000 איש כמניין יוצאי מצרים, אלמלי הסגר על הגבולות.

וכאשר פוגעים בקדושת שני הדברים שהם מקור ברכה. השפע הבא דרכם נפגע אף הוא ומצטמצם ולכן השנה המגפה והפגיעה הכלכלית שבאה על ידי המגפה פגעה קשה במדינה ובהרבה אזרחים.

גם עולם התורה שניזוק בביטול הלימודים בצורה הרגילה בגלל הצורך למנוע הדבקה, גם זה צמצם את השפע בארץ שבא על ידי לימוד התורה כאמור (ברכות) "תיכף לתלמיד חכם ברכה" כמו שהתברך ביתו של פוטיפר בזכות יוסף. וכמו שגם קרה למדינה, כאשר מנחם בגין היה ראש ממשלה ותמך בלימוד התורה שנהיה שפע רב במדינה.

וכמו הברכה של הגז שנמצא סמוך למדינה מורה על זכות התורה שהביא לכך, משום ששם מקור הגז הראשון הגדול הוא **תמור**, דבר שאינו מתאים לדבר שהוא בלב ים, אבל הוא דבר המסמל לימוד תורה כאמור (פסחים פ"ב) שהקב"ה היגלה אותנו לבלב, משום ששם מצויים תמרים ועל ידי אכילתם יעסקו בתורה. וכן הלולב הוא סמל לתלמיד חכם.

ושם לווייתן למקור השני הגדול של הגז, גם הוא סמל ללימוד התורה, כמו שפירש הגר"א (ספר אבן שלמה) שסעודת לווייתן, היא משל להתפשטות החכמה לעתיד לבוא. **הקלקולים של שנת תש"פ [תש"פ] של ישראל התפילות שלא נאמרו דיים "מגפה קורונה" בגימ' תפלה - המסכה על הפנים מורה על סגירת פה**.

המילים מגפת הקורונה בגימ' עם 2 הכולל 897. המילים "בגלל ארץ ישראל" הן בגימ' 897: גם המילים ביזוי לארץ ישראל הן בגימ' 897.

אחד החטאים הגדולים של האומה היה חטא המרגלים ככתוב (תהלים ק"ו כ"ד): "וַיִּמְאָסוּ בְּאַרְץ צִיּוֹן...". ואמר אחד מחכמי הדור, כאשר גם הציבור התורני לקה בזה, כשגם חרדים נכשלו בנסיעות לחו"ל, וגם בעיתונות חרדים פורסמו פרסומת לחופשות בחו"ל, כולל ליל סדר בחוץ לארץ, למרות שכתוב מפורש בשלחן ערוך (או"ח סי' תקל"א) שאסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לטייל. שברור לו שהקב"ה יגיב על כך באופן שייראה לעיין. והנה בגלל המגפה הושבתו הנסיעות לחוץ לארץ, וכאמור במיוחד זה בלט לקראת הפסח 600,000 ישראלים התכוונו לנסע לחוץ לארץ, ואז היה סגר גמור

הנביא החזיר בתשובה את נינוה בירת האשורים. בסוכות אנו מצווים להקריב במקדש שבעים פרים כנגד שבעים האומות, מתחילים להקריב ביום הראשון שלוש עשר וביום השביעי שבעה ללמד אותם לעזוב אמונות תפלות שאחת הבולטות שבהן היא הפחד ממספר שלוש עשרה עד כדי כך שאין בית, או קו תחבורה וכדומה בעלי מספר זה. ולעבור לקיום שבע מצוות בני נח. הגר"א ועוד ביארו שדיני דפנות הסוכה רמוזים במילה סכה! האות ס מסמלת את הסוכה

בעלת ארבע דפנות הסגורה מכל צדדיה. אות כ מסמלת את הסוכה בעלת ג' דפנות שצד אחד שלה פתוח לעולם, ואות ה מסמלת את הסוכה בעלת ב' דפנות ושלישי אפילו טפח, שהוא פרוץ לעולם.

ונראה שהדבר גם מורה על שלושת הדברים שהחג כולל ביחס לאומות:

א. הסתגרות כלפיהם כמו שנאמר במדרש שבכל שנה בימי הדין שרי האומות מקטרגים נגד עם ישראל למה הם נקראים עמו של הקב"ה? והקב"ה מגן עלינו ולכן מצוות ארבעת המינים מסמלת את הניצחון על האומות.
[מלחמת יום כיפור שתחילתה היתה ניצחון למצרים שהקטרוג הנעשה בשמים בכל ימי הדין כאילו התקבל חלקית. ובסוכות חג הניצחון שלנו דין עם האומות הקערה התהפכה על פיה ועם ישראל חנה במצרים. יתכן שלכן כאשר מורסי ממפלגת האחים המוסלמים, היה נשיא מצרים לתקופה עד שהודח על ידי הנשיא הנוכחי, מיד שעלה לשלטון, אסר את מכירת הלולבים לסוכות שהייתה מקובלת בכל שנה מאז הסכם השלום, כאילו נשמתו חשה שהלולב מסמל את הניצחון על מצרים אז].

עוד נראה שזו גם סיבה למה מצוות נטילת ארבעת המינים בסוכות נוהגת בגבולין רק ביום הראשון ובמקדש כל שבעה? כי במקדש עסקנו בהקרבת קרבנות עבור הגויים לכן היה צורך להעמיד עניין הפכי כמו גם בפסח שאנו מצוויים לספר סיפור יציאת מצרים גם לגויים, בקרבן הפסח נאמר איסור מיוחד כל בן ניכר לא יאכל בו.

יתכן וזה גם תוספת הסבר למה אחר החורבן תיקן רבי יוחנן בן זכאי ליטול לולב כל שבעה זכר למקדש, שהיות והגלות נועדה גם ללמד את הגויים אמונה, לכן גם נוטלים את הלולב להזכיר לנו את קטרוג הגויים לשמור עלינו מקרבת יתר אליהם.

ב. הסוכה הפתוחה בצד אחד לאפשר לגויים לבוא לירושלים ככתוב (זכריה יד ט"ז) "מִכַּל-הַיָּמִים הַבָּאִים עַל-יְרוּשָׁלַם וְעָלוּ מִיַּד שְׂנֵי הַשָּׁנָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לַמֶּלֶךְ הַשָּׁמַיִם צִבְקוֹת וְלוֹזֵז אֶת-זוּג הַסֹּכֹת." (זכריה יד ט"ז)

ג. והסוכה הפרוצה היא מורה לצאת ולפעול על הגויים בבית המקדש הקרבת הקרבנות עבורם באופן שמחנך אותם כאמור למעלה.

טעמי מצוות ארבעת המינים: עיקר הטעמים הם: קידוש החיים, ומעלת עם ישראל!

קידוש החיים כתב בספר החינוך: שארבעת המינים הם כנגד האברים החשובים אתרוג נגד הלב משכן החכמה [בימינו מציינים יותר את המח שקמטי אתרוג יוצרים דמיון לו]. הלולב כנגד השדרה, ההדס כנגד העין, הערבה כנגד הפה. שבעת השמחה יזכור בכל אבר מהזכרים, שיהיה שיעסוק בהם רק למצוות ולא יחטא בהם חלילה. **לימודים ממצוות נטילת ארבעת המינים חשיבות כל יהודי**

באגד של ארבעת המינים. נמצאים כל סוגי האישים: **האתרוג** – סמל התלמיד החכם ובעל המעשים הטובים. **הלולב** מעץ התמר – סמל למעל על תלמיד חכם שאינו בעל מעשים טובים. **ההדס** – הוא סמל בעל מעשים טובים שאינו תלמיד חכם. שתי **הערבות** – מסמלות את "הבער" (ערבה בהיפוך סדר האותיות) ואת **הרע בה** - (המילה ערבה חצויה) = החוטא. גם הקטורת שביום כיפור היא מעיקר העבודה, יש בה חלבנה שריחה רע והיא נהיית מתוקנת ידי הסממנים האחרים שריחם נעים, ואמרו רז"ל: (כריתות ו) שנלמד מהקטורת: "כל תענית ציבור שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית ציבור", [כי ציבור הוא נוטריקון: צדיקים. ביינונים, ורשעים].

חשיבות האחדות: אין מברכים על כל המינים, אלא רק על הלולב כי הוא המקשר אליו את שאר המינים! וגם נלמד מהם את חשיבות הייחודיות בתוך האחדות. וזה בא לידי ביטוי בסוגי האתרוגים השונים, ובסדר הנענועים השונה בין העדות. [וזה דומה למצוות

לשמש חומר לימודי כפי שנשתדל לבאר בס"ד כאן: הלולבים שגדלים בארץ הוברחו מעירק - בבל, כי בארץ, לא נשאר שום עץ תמר אחר שנגזר עליה שתהיה שממה! וכיון שהלולב הוא סמל ללומד התורה, הדבר מלמד על חשיבות התלמוד בבלי! ועתה, הנביטו גרעין תמר שנשאר מחיילי בר כוכבא, והצלחו לגדלו, אבל נמצא שהוא ממין זכר שאינו מניב פרי! כאילו זה בא ללמד שתורת בבל [תלמוד בבלי], עדיין נשארת

יסוד התורה שבע לפה - שהרי התלמוד שלנו הוא תלמוד בבלי. (אמנם עץ התמר שניטע בארץ, מניב הרבה יותר פרי מאשר בכל ארץ אחרת - ולכן הפירושים על הש"ס המתחדשים בימינו מתחברים בעיקר בירושלים) אך עדיין עיקר הלימוד בארץ הוא התלמוד בבלי. כן החידוש בדרך על אתרוגי מרוקו כנראה בא לעורר תשומת לב לעובדה שעדת יוצאי מרוקו היא הגדולה ביותר בקרב לומדי התורה בארץ. **המילים "מגפת קורונה"**

בגימ' 890 המילים "על חילול השבת" בגימ' 891. "נגיף קורונה" בגימ' 510, ביטול יום השביעי בגימ' 510.

השנה חל יום ראשון של ראש השנה בשבת וכן יום הראשון של סוכות חל בשבת

השנה לא תקעו ביום ראשון של ראש השנה ולא נטלו לולב ביום ראשון של סוכות כדי שלא יבוא לחילול שבת. שתי מצות חשובות מאד ובכל זאת היה ראוי לבטלם מפני חשש רחוק שמא ישל אדם בהוצאת השופר בשבת ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים.

השנה התרבו חילולי שבת על ידי עיריות שארגנו תחבורה ציבורית בשבת ואז באה המגפה, וכדי למנוע הידבקות, עשו סגר בכל סוף שבוע, דבר שביטל את התחבורה בשבת, ואז מדינת ישראל, הצליחה לדכא את המגפה באופן מן המוצלחים ביותר בעולם. וכאשר הותר הסגר, בעיקר בשבת פרשת עקב חזרו העוסקים לסורם החל מיד טרור הבלונים, וההתדבקות החלה להתרבות יותר ויותר. אמנם הגל השני החל כבר בחודש תמוז זמן החופש הגדול בבתי הספר שאז היו מירב הנסיעות לחו"ל. [רמז לזה: הגימ' של המילים "חודש תמוז" שווה לגימ' של המילים "קורונה הגל השני"].

עונשי שמים המיוחדים שהיו השנה: מגפה קשה. וחוס לא רגיל שלא היה כמותו בכל מאה השנים האחרונות, וזה הזכיר את דברי החתם סופר שקישר את מספר השנה תש"פ למילת תנור הכתובה בפרשת התוכחה בחוקות. והחוס הזה הזכיר את האמור (נדרים ח' ב') ריש לקיש אמר: אין גהנום לעולם הבא אלא קב"ה מוציא חמה מנרתיקה... שנאמר (מלאכי ג' יט): "כִּי-הִנֵּה הַיּוֹם בָּא, בְּעַר פִּתְחוֹר; וְהָיוּ כָל-אֲדָמִים וְכָל-עֵשֶׂה רִשְׁעָה, קֵשׁ, וְלֹהֵט אֹתָם הַיּוֹם הַבָּא אֶמֶר הַשֵּׁם צְבָאוֹת, אֲשֶׁר לֹא-יִשָּׁב לָהֶם עֲרֵשׁ וְעִנְף...". גם המגפה שהיא מיוחדת בכך שהיא פגעה בכל הארצות, לראשונה בהיסטוריה מזכירה את דבר המדרש שתהיה מגפה לפני בוא המשיח לבער הרע מהעולם.

משבר כלכלי קשה בגלל הרבה עניינים של יכלו לפעול בגלל המגפה. כי השבת שהיא מקור הברכה נפגעה.

אמנם לעומת העונשים, השנה היו גם דברים טובים השנה גשמי ברכה מלאו את הכנרת. דבר ששנים רבות לא היה, אך היות והם הטביעו למוות אדם שעסק בהצלה אין הם ברכה ממש.

אולם הסכם השלום עם מדינות המפרץ הוא דבר חשוב וברכה. שהרי לעתיד לבוא יבואו כל העמים לחגוג את חג הסוכות בירושלים ויש גם רמז לדבר הפטרת שבת "כי תבוא" הפרשה שהגיעו אז להסכמות וגמר סיכומים, כתוב בה שבני קדר [ערבים] יביאו קרבנות למקדש (ישעיהו ס' ז'): "כֹּל-צֹאן קָדֵר וְקִבְצוֹ כֶּף אֵילֵי זִבְיֹת יִשְׂרָאֵל וְיָעִלוּ עַל-רִצְוֹן מִבְּזוּי וּבֵית הַתְּפֹאֲרֹתֵי אֶפְרָיִם."

השלום שמתרבה בין עם ישראל לאומות מחייב אותנו לפעול עליהם בבחינה רוחנית, כי עם ישראל קיבל את התורה לא לעצמו בלבד אלא עבור כל העולם כאמור תנחומא פרשת דברים. ועלינו ללמד את האומות את האמונה באלוקים ואת מצוותיהם וכתוב (תהילים קה' א, צו' ג'): "הַדּוֹר לַחַיִּים קָרָאוּ בְּשֵׁמוֹ הַדּוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו". "סִפְרוּ בְּזוּיָם כְּבוֹדוֹ; כֹּכַל-הַעַמִּים, נִפְלְאוֹתָיו", (דבה"י א' טז' לא) וְאִמְרוּ בְּזוּיָם הַשֵּׁם מִלְּפָנָיו."

בראש השנה אנו מרבים להתפלל על כך שהגויים יכירו במלכות ה' וייראו מלפניו. ביום כיפור בהפטרה של תפילת המנחה קוראים על שליחות יונה

"**וַיִּתְרָא הָאֱשֵׁרָה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תָאוּהָ-הִוא לְעֵינַיִם...**" ואולי לכן, עיני האדם שונות מעיני שאר היצורים, שנוספו לו עוד שבע מיליון חלקים בעין, שעמהם הוא רואה את מגוון הצבעים, ולא רק שחור לבן כיתר היצורים, כיוון שהם אינם זקוקים לקדש את חוש היופי.

הלולב: עצי הדקל שגדלים בארץ הם הובאו מבבל, כי בארץ לא נותר אפילו לא עץ דקל אחד! הלולב מסמל תלמיד חכם שאינו עסוק במעשים טובים. מוצא הלולב בארץ שהוא מבבל, מזכיר לנו את התלמוד בבלי. הלולב מסמל את התורה, ואת התלמיד חכם. המילה לולב כוללת רמז לתורה שבכתב ורמז לתורה שבעל פה! האותיות ל"ו הוא מספר המסכתות שעליהן יש תלמוד בבלי. [בארץ ניסו להנביט גרעין תמר ממערות בר כוכבא והצלחו, אבל הוא היה דקל זכר שאינו נותן פירות, כי עדיין אנו תלויים בתלמוד הבבלי, והניסיונות להפוך את הירושלמי שיהיה דומה לבבלי, עדיין לא צלחו]. והאותיות לב הן כנגד: התחלת החומש בראשית וסיום התורה "לעיני כל ישראל. והאותיות לו הן תחילת וסיום הני"ך, שתחילת ספר יהושע: ויחי, וסוף דברי הימים הוא "ה' עמו ויעיל". הלולב מסמל שדרה, משום שתלמיד חכם נמשל לדג טהור, ופירש הגי"ר משה חברוני על פי מה שנאמר בגמרא (סוכה) שלדג טהור יש שדרה לכן הוא יכול לשחות נגד הזרם. [הדקל קנרי אינו כזה שהוא מתכופף לכל עבר, ואולי זו הוכחה כי אין לברך עליו], בתורה כתוב כפות תמרים ואנו נוטלים לולב שהוא חרות שהם פעלים. ובגמרא (חולין פ"ב) מסופר: שחלו בני ארץ ישראל לבבל שיתפללו **האשכולות** הם הפרי שהוא סמל לתלמידי החכם, על העלים הם עמי הארץ] משום שאין עלים, לא יהיו גם אשכולות. כי בלי זבולון המפרנס, אין יכולת לישכר ללמוד תורה. בימינו עוד יותר מובן המשל האמור, שהתברר למדע, שהעלים הם יוצרי המזון בעולם, על ידי תהליך הקרוי פוטוסינתזה. התורה, קראה ללולב על שם התמר הטעים, כנראה לומר בזה, שיש להקדיש לעבודת הבורא את היצורים, גם בזה, שאוכל כל דבר בעולם מהחי והצומח, חי ומבושל וגם מוסיף תוך האוכל תבלינים רבים, כל זה נועד להכיר לאדם את גדולת ה' וחסדיו. ישנו דבר הראוי לתשומת לב מאד, שבני אשכנז קבלו את חומרת הר"ן הספרדי בעניין התיומת. שהוא עלה האמצעי, ולכן הרבה לולבים אינם כשרים להם. והספרדים הלכו אחר בעלי התוספות שפסולי התיומת תלויים ברוב העלים העליונים, ולכן כמעט כל לולב ראוי לברכה לשיטתם. ויש בזה מסר כפול: א. בבית כנסת של עדות המזרח יש יותר פתיחות חברתית; גדול הדור ומי שרק מתקרב ליהדות מתפללים יחדיו, דבר שפחות מצוי אצל בני אשכנז. ב. בעניין נר הנוכה שהחליפו הספרדים והאשכנזים כמעט לגמרי את שיטתם בהלכה, הושם לב לזה, ומכל שכן שראוי לשים לב בעניין הלולב, שמשל החליפו בו את השיטות. ואולי זה המשך המסר של סוכות - האחדות שבין כל חלקי האומה.

ההדס: ההדס יש בו ריח ואין לו טעם [הענבים שהוא מגדל אינם נאכלים לכן אינם נחשבים] הריח הוא דבר רוחני כאמור (ברכות מ"ג): "מונין שמברכים על הריח: שנאמר (תהלים קנ"ו): "כלל הַיְצִימָה תִּהְיֶה לְךָ - הַיְצִימָה דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף - זה הריח!" בעלי החיים, יש ביניהם רבים, שחוש הריח שלהם מפותח פי כמה משל האדם, ובכל זאת, רק האדם נהנה מריחות נעימים, לכן נטילת ההדס היא למד, להקדיש גם את מיוחד זה של האדם לקב"ה. תז"ל קשרו להדס של ארבעת המינים את החתוב (זכריה א' ח'): "...וְהָיָה עִמָּךְ בֵּין הַהֲדָסִים אֲשֶׁר בַּמִּצְלָה...". מצולה - זו, ובבבלי, וההדסים - אלו הצדיקים, וההדס המשולש, הוא סמל לצדיקי בבל, שהם היו בעיקר חניניה משאל ועזריה שהושלכו לכבשן אש לקדש שם שמים, והנה דבר נפלא יש בהדסים, שכדי שיצמחו משולשים, צריך לשרוף אותם תחילה, והחדשים שיצמחו אחר השריפה הם יהיו משולשים. עוד דבר שראוי לתשומת לב, שההדסים הכי מהודרים בארץ, הם מצפת, והנה צפת היא בגימטריה השווה לגימט" של המילה **תקע** [שהיא המילה הראשונה של תפילת תקע בשופר גדול לחירותנו] משום שבה החלה תחילת אחרית הימים, על ידי גולי ספרד (על פי האריז"ל). (ותיקון השגיאה של היהודים הספרדים שהמירו דתם באונס [ספרד בגימט" שמו] היה על ידי אותם היהודים שנשרפו באש האינקוויזיציה, כדוגמת שריפת ההדסים בצפת).

הערבה: הערבה, היא לה יופי ולא טעם ולא ריח, אבל היא מסמלת חומר גלם, את סלי הביכורים, עשו העניים מערבה קלופה, האדם נחון בשונה מכל היצורים, ביכולת יצירה, בגלל מבנה האצבעות המיוחד לו, וגם את זה עלינו להקדיש לכבוד שמים. כאמור, שני הערבות, האחת מסמלת את הבער והשניה את החוטא: ר-ב-ה. וגם הצורך בשתי ערבות באגד, מזכיר, כי בזכות שתי ערבות = שני בעלי תשובה, זכינו לברכות יצחק שנתן בגללם ליעקב, כמו שמסופר במדרש רבה פרשת תולדות האחד הוא יוסי משיטה, והשני יקום איש צרורות. בעץ הערבה יש שני מיני ענפים: ענף רדום שאין בסופו תפוח, וענף פורח שיש בסופו לבלוב.

שופר, שלפי רב האי גאון כל הקולות כשרים לשברים, ולמה תוקעים את כל שלושת הסוגים: שברים, תרועה, ושברים: **תרועה**, זה בגלל שהם היו מנהגים שונים במקומות שונים, ורצה רב אבהו לאחדם, שיהיה מנהג שווה בכל מקום, והנה בכל זאת יש שינויי מנהגי עדות: תרועה רגילה ותרועה תימנית. שברים ליטאיים ושברים חסידיים, ועוד מחלוקות בנושאים אחרים או שתי נשימות, ובאורך השבר. כי גם בתוך האחדות יש לשמור על הייחודיות].

חשיבות עם ישראל: המינים האלו נבחרו לייצג את עם ישראל בתהלוכת הניצחון על אומות העולם שקטרגו ביום כיפור. מסתבר שהסיבה לכך, משום שהללו מייצגים את מעלות האומה כפי שאי"ה יתבאר בהמשך.

חשיבות ארץ ישראל: הרמב"ם ביאר טעם מצוות נטילת ארבעת המינים הללו בסוכות, כי הם גדלים בארץ ישראל, ויזכירו לנו את מתנת ה' את הארץ כמו לפי הרוקח שהסביר שהסוכות שהם סוכות ממש, אלה הסוכות שישבו בהן כובשי הארץ. והיות והם מסמלים את הארץ, לכן בירושלים שהיא עיקר הארץ קיום המצווה היה בהידור מיוחד, שבסוכות הם הלכו לכל מקום והלולב בידם. וכתוב (תהלים קל"ז ו'): "**אם-לא אֵלְהָא אֶת יִרְשָׁלַם עַל רֵאשֵׁי שָׁמַוּתַי**" המילה אעלה היא נוטריקון: **איתרוג ערבה לילוב הידס**. כמו כן רוב יהודי העולם, מברכים על האתרוגים שגדלו בארץ. כך שארבעת המינים מקשרים את יהודי הגולה לארץ.

חשיבות המים והגשם: מינים אלו גדלים על המים ובסוכות נידונים על המים. והם נועדו לעורר אותנו להתפלל על הגשם. הקב"ה העלה אותנו ממצרים לארץ ישראל, ולא הרג או גרש את המצרים ונתן לנו את ארצם, כי מצרים שותה את מי הנילוס בקביעות אחת לשנה, ובארץ ישראל תלויים בגשם, והנהגת ה' בזה בולטת, הגשם בארץ תלוי בתפילות וכן במעשים! וככתוב (דברים יא' יז): "**וַיִּתְּרָה אֶת-הַיַּם בְּכֶם וְעֵצֶר אֶת-הַשָּׁמַיִם וְלֹא-וָהִיָּה מָטָר...**" הערבה אף מכונה **עֵרְבֵי נֹזֵל** שקיומה תלוי במים במיוחד. והיא נכמשת מיד אחר שקוטפים אותה מהעץ. האתרוג, סופח מים מאד, ולכן יש אתרוגים שהמגדלים משקים אותם הרבה בסמוך לחג, ואם לא שומרים אותם מפני התאיידות המים שבהם (בשקית ניילון סגורה וכדומה), הם מתכווצים באופן משמעותי. ובפי המומחים הם נקראים אתרוגי מים.

תכונות כל מין מארבעת המינים

האתרוג: האתרוג נקרא פרי עץ "הדר" שיש לו גם טעם וגם ריח וגם יופי! הוא מסמל את האדם השלם שיש בו גם תורה וגם מעשים טובים. המילה הדר נדרשת בגמרא (סוכה ל"ה א') בכמה שענויות: א. לשון דיר של בעלי חיים, שבני אדם, ישנם גדולים משנה שיעורה עם הקטנים החדשים. כך הוא בית המדרש התורני, כולם ביחד נערים וזקנים יושבים ולומדים את אותה תורה. וגם מלשון ותיק שדר באילן ולא נושר כמו שאר הפירות אלא ממשך לגדול ללא הפסק, כמו לומדי התורה שאינם מפסיקים ללמוד עד סוף ימיהם. מקורות האתרוגים (בימינו: 1) התימני ששונה משאר האתרוגים במידת המיץ שהיא מועטה בו עד כמעט לאפס וחסר פיטס! [לאחרונה רואים (אמנם עדיין זה נדיר אבל מתרבה והולך), אתרוג תימני עם פיטס, כי נמצא חומר המחזק את הפיטס, שלא יתייבש וייפול]. אתרוג זה חביב על הרבה גדולי ישראל שרואים בו מין מקורי יותר, ללא חשש הרכבה. 2) אתרוג המרוקאי: הוא חסר גרעינים (הדבר יש בו אולי טעם לפגם, כי התורה הדגישה (בראשית א' י"א): "...עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְרִי לְבַיְתִי, אֲשֶׁר יִרְעֶוּ-בּוֹ..."), עתה חדר אתרוג זה לארץ, הן שמובא ממרוקו עצמה, והן שהוא מגודל בפרדסים בארץ, נראה כי יש בכך מסר חברתי, כי בזמן האחרון, יוצאי מרוקו הם העדה הגדולה ביותר המיוצגת בעולם התורה. 3) אתרוג איטלקי שאומץ על ידי חסידי חב"ד וגדל בחלקו הגדול בפרדסי כפר חב"ד. 4) אתרוגים שנמצאו גדלים בארץ. עיקרם זן חזון איבר, וזן ברורמן. אלו מקומות שבעידן האחרון היו מקומות תורה וכשר אינם, וההשגחה טובה שהאתרוגים יזכירו זאת, אשכנז וספרד לא מיוצגים ביניהם, כי הם המרכז, ורק צריך להזכיר את חשיבותן של מרכזי התורה שאינם מפורסמים. גלות תימן שמרה את המדרשים. יהודי צפון אפריקה שגידלו הרבה גדולי תורה, ואיטליה את הערוך רבי עובדיה מהברטנורא מפרש המשנה, הרמח"ל ועוד הרבה גדולי תורה. יש מחז"ל שאומרים, שהפרי שאכל אדם הראשון היה האתרוג, לכן סגולה לאישה המתקשה ללדת, לאכול מאתרוג שברכו עליו, ובמיוחד אם המברך היה אדם גדול. כי הוא תיקן חלק מחטא אדם הראשון. וישנן עדויות, שהרבה עקרות נפקדו אחר שאכלו מאתרוגים שברכו עליהם גדולי ישראל. האתרוג, שמכונה בתורה בתואר הדר, מורה על חוש האסטטי שהוא מיוחד לאדם, כמו שאמר המהר"ל שעניין היופי הוא עניינו רוחני. ותפקיד היהודי הוא לקדשו, וזה ניגוד לכישלון חטא אדם הראשון שעליו כתוב (בראשית ג' א'):

חוסר היכולת של האדם

בגמרא (סנהדרין כ"ו ב'): "אמר עולא: מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה [פירש"י]: מחשבה שאדם חושב כך וכך אעשה, כך וכך תעלה בידי מועלת להשביח הדבר שאין מחשבתו מתקיימת, אפילו לדברי תורה כגון: האומר אסיים עד יום פלוני כך וכך מסכתות בגירסא, שנאמר (איוב ה' יב'): "מִיִּפְרָא, מִיִּזְבָּחוֹת עֲרוֹמִים; וְלֹא-תִשְׁפָּזָה יְדֵיהֶם, תִּשְׁיָהּ". אמר רבה: אם עסוקים לשמה אינה מועלת שנאמר (משלי י"ט כא'): "רִבּוֹת מִיִּזְבָּחוֹת בְּלֶב-אִישׁ וְעֲצַת הַשֵּׁם הִיא תְקוּם." עצה שיש בה דבר ה' היא תקום לעולם."

על שנת תש"פ אמרו במליצה את הכתוב: (תהלים פ"א ו') "יִשְׁפָּט לֹא-יִדְעֵתִי אֲשֶׁרֶל." בשנה הזו המילים לא ידעתי נשמעו יותר מאי פעם! על השאלות: מתי החתונה שלך? ו-איפה היא תתקיים? באה כרגיל תשובה: לא ידוע תלוי אם יהיה סגר או לא. מתי תבוא לבקר? לא יודע תלוי בסגר. או חלילה אתחייב בידוד, וזה הביא גם שהזכירו בשנה זו יותר מכרגיל, בכל פעם שדברו על דברים שיעשו בעתיד הוסיפו את המילים: אם ירצה ה' - כך הומחש לאדם הכתוב (משלי י"ט כא') "...וְעֲצַת הַשֵּׁם הִיא תְקוּם."

עניין זה יבאר את מצוות הנדר לדבר מצווה ככתוב (תהלים קי"ט קו'): "וְיִשְׁבַּעְתִּי וְאָקִימוּהָ..." ומצד שני אנו עושים בכל שנה בערב ראש השנה ויום כיפור התרת נדרים, ועל הנדרים טוב אשר לא תיזכר משתיזכר ולא תשלם, דבר שלא נאמר במצווה אחרת אל תעסוק בזריעה שמא תכשל בזריעת כלאים וכדומה.

על תוספת איסורים שאדם מוסיף על עצמו כבר נאמר (רמב"מ מדע, דעות פ"ג): "ידיך מה שאסרה תורה". קצת יש בה מעין איסור בל תוסיף על מצוות התורה. מצד שני יש בזה הוכחה לחביבות המצוות כשנשבע לקיים המצווה. ואם אוסר על עצמו כמו נזירות יש בזה הרחקה מכישלון. לכן נחלקו אם ראוי לנדור כשהוא בטוח שיעמוד בזה. או גם על זה נאמר טוב אשר לא תיזכר כי בכל מצב יתכן שהוא לא יקיים את הנדר. לפי הספר "טעם בתפילה" ראוי בעת אמירת כל נדרי לחשוב על שני הצדדים על החביבות למצוות שעשיית הנדר ומצד שני את הקטרוג שהנדר מביא כשלא מקיימים אותו ולכן מפירים ומבטלים אותו על ידי ההתרה שהיא כוללת את החרטה על עשיית הנדר. בכך מתקנים את הקטרוג על הכישלון אם חלילה עבר על הנדר.

ועוד היות והנדר עיקרו הוא התפסה בדבר קדוש ושבועה היא יד להזכרת ה' בשבועה לכן העובר עליהם יש בזה חומר מיוחד.

במאמר המערכת של יתד נאמן בצום גדליה ביאר שזה נועד להכיר את שפלות האדם מול קונו. ונראה לפרש על פי האמור לחדד את ההבדל בין אפסיות האדם שהקב"ה ברוך שאמר והיה גוזר ומקיים, לעומת האדם כדברי הגמרא הנזכרת שעשיית תוכניות מראה שהאדם חושב שבדיו לעשות והקב"ה מראה את אי יכולתו אם אינו מחבר אותו אל ה' לכן פותחים את יום בביטול כל נדרים להראות שאנו מכירים בחולשתנו ואפסותנו.

המכון להסרת מכשול איסור תולעים לזיכוי הרבים!

ניתן להזמין הרצאות מהרב שליט"א בעניין תולעים וזרבי הטיפול בהם 054-841-6169

לעילוי נשמת מִישָׁה בֵּן תַּמָּרָה ויצחק ת.נ.צ.ב.ה.

תרומות והקדשות: 052-718-9446, 058-325-8278

ספרי רבנו על המדף: 1. סוכה כהלכתה, 2. משמעות חג סוכות, 3. "דבר חודש בחודשו" מספר 1 עד מספר 50 בכריכת ספר, 4. ביאורי תפילות – חלק א', 5. ענף עץ עבות, 6. משמעות חג סוכות.

ניתן להשיג את הספרים בחנות "יש כיוסי" [סריגת שוורץ], מלכי ישראל 1, ירושלים טל' 02-5383955

הודעה חשובה לבעלי פלאפון מפוקח: ניתן להתקשר למערכת בדוא"ל או בפלאפון ולקבל העלוניס לפלאפון.

להערות והארות, ולקבלת העלון במייל ולתגובות: אש"ל – איגוד שומעי לקחו של רבינו: eeguds@gmail.com

בימינו התפשט הנוהג לקחת ענף מלבלב, כי כך בטוחים שאינו קטום. ונראה שיש בזה מסר: בדורנו רבים בעלי התשובה וזה מתבטא בפרחת הערבה. אבל יש לזכור: כי ענף פורח הוא רך ומתכוּפף ולפי החזון איש יתכן וזה נפסל, כיוון שאינו כדרך גידולו! ולכן צריך לקשור אותו ללולב לבל יתכוּפף! וזה רמז שאת בעלי התשובה, צריך לחבר אל תלמידי החכמים, שאם לא כן, ישנה סכנה שהם ייפלו מדרגתם, ואף הם עלולים חלילה להיפסל. האגד אף שמעיקר הדין, יוצאים גם בנטילת כל מין לעצמו, מכל מקום, משום יופי המצווה צריך לאגדם. האגד גם מלמד על כמה דברים שהזכרו למעלה.

הנענועים: בספר יסוד ושוש העבודה כתב על הנענועים, אילו היה יודע האדם מה הוא פועל על ידי הנענועים, הוא היה עושה זאת בהתלהבות עצומה, ולא זכיתי לדעת את הסודות העמוקים שבמצווה זו, וננסה להתבונן על פי פשוטו של דבר. כבר נאמר על תנופת הקרבן, שהוא להדגיש את הקשר עם בורא העולם, שהוא מלא העולם בשמים ובארבע רוחות השמים. הרש"י הירש פירש שלקחת ארבעת המינים ביד, היא סמל להשתדלות האדם לעצמאות כלכלית, לכן צריך שיהיו ארבעת המינים - לא גזול ואף לא שאול, ואם כן הנענועים שמטרתם להראות קשר לבורא, נחוצים מאד לבל יכשל בהם בחטא (דברים ח' יז') "...כִּזְיוֹ וְעֲזָם יְדֵי...". גם בעניין זה ישנם מנהגים שונים, לרמוז, שבאותו דבר שמבטא את אחדות האומה, בכל זאת צריך גם לשמור על הייחודיות שלו. השוני באופן הנענועים שבין העדות, שהספרדים רק מוליכים ומביאים, ועדות אשכנז גם מכסכים בעלים, גם בזה יש מסר: בני אשכנז מעמיקים בלימודם במקום, כשור לעול, שהוא החורש בשדה. ובני ספרד, עוסקים יותר בבקיאיות כחמור למשא, שמוחל כבר דבר נוגמר. ובחיבורנו "שבטים ועם", הארכנו בהוכחות המלמדות את התפקיד המיוחד שיש לכל חלק מהאומה, גם באותו דבר שהכל חייבים לעסוק בו. עוד מורים הנענועים, על חובותינו לדאוג, שבכל מקום בעולם יכירו את הבורא יתברך וימלאו את רצונו.

הסכמי השלום שנחתם עם מדינות במפרץ הפרסי

"הַשֵּׁם עֵז, לְעַמּוֹ יִתֵּן; הַשֵּׁם יְבָרֵךְ אֶת-עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם". (תהלים כ"ט י"א). "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם". (ברכות סח'). "אֵין שָׁלוֹם, אִמּוֹר הַשֵּׁם לְיִשְׂרָאֵל" (ישעיה מח' כב). השלום שנחתם בתאריך כ"ה אלול תשפ"א יום בריאת העולם הוא אחר תאריך שלום אוסלו האומלל שהיה בכ"ד אלול שהוא אחרון לשמונה ימי ההכנה לעולם שבאותם ימים היה הקב"ה בונה עולמות ומחריבם. נראה שזה מכוון משמים להראות מה בין שלום של אנשים שאינם שומרי תורה, שזה היה בערב שבת פרשת נצבים שבה כתוב (דברים כ"ט): "זֶה יוֹם-יְשׁוּעָה לְעַמּוֹ אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ-שִׁבְטָה, אֲשֶׁר לָבְבוּ פִּיהֶם הַיּוֹם בְּעַלֵּם הַשֵּׁם אֲלֵהֶם, לְלַכֵּת לְעַבְדוֹ, אֶת-אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם: כֹּן-יֵשׁ בָּכֶם, יִרְדֵּי פָרָה רֹאשׁ-לְעֵצָה. יח וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת-דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֵּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלָבְבוֹ לְאִמּוֹר שָׁלוֹם יְהִי-לִי כִּי בְשִׁרְרוֹת לָבִי אֶלֶף לְמִעַן סִפּוֹת הַרְוָה אֶת-הָעַמָּה." יט לֹא-יֵאבֶדָה הַשֵּׁם סָלוֹן לֹא... וערפת קיים את הכתוב (תהלים קכ' ה', ו', ז'): "ה' אֱוִיָה-לִּי כִּי-נִרְתִּי מִשָּׁף שִׁכְנֵתִי עַם-אֱהֲלֵי קָדְר. וּרְבַת שִׁכְנָה-לָהּ נִפְשֵׁי עַם שׂוֹנֵא שָׁלוֹם. ז אֲנִי-שָׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הַמָּה לְמִלּוֹן-מָה." והנה צוות של הבית הלבן וצוות אנשים מישראל הצליחו ליצור שלום בין אבו דאבי ובחריין עם ישראל. [אף שאף פעם לא היו משותפות במלחמה עם ישראל, בכל זאת הן חלק מהליגה הערבית שהיתה אויבת ישראל]. הדבר בלט הן במתנה שהעניק קושנר למלך בחריין – ספר תורה לבית הכנסת שקיים שם, ועוד יותר שבסיום הטקס בבית הלבן עמדו הצוותות על דשא והתפללו מנחה במונין. התמונה הייתה באחד מעיתוני הארץ עם כיתוב: תפילה זו לא נערכה בחול המועד באחד הגנים בארץ. אלא על המדשאה בבית הלבן!

נראה מהנתנהוג נתניהו שהבין כי שלום עם הערבים יתכן עם יהודים ולא עם ישראלים, כי בקוראן כתוב שהשם נתן את הארץ ליהודים, וכדי להצדיק את המלחמה ביהודים אמרו שהישראלים הם אינם היהודים האמתיים. לכן בנאום הוא דיבר על שלום לכל בני אברהם וכן הזכיר את הפסוק (תהלים כ"ט י"א) "הַשֵּׁם עֵז לְעַמּוֹ יִתֵּן הַשֵּׁם יְבָרֵךְ אֶת-עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם". יתכן שזה סימן תחל שנה וברכותיה כמו כתב החתם סופר הנזכר למעלה ששנת תשפ"א "מִאֲשֵׁרֶת, יָרִים אֲבִיּוֹן". כי בימים הנוראים יש קטרוג בשמים על כך שעם ישראל הוא עמו של הקב"ה והקב"ה עושה עמנו נס. והנה כל שלום בין העמים למטה תחילתו בשלום בין שרי האומות למעלה כאמור: "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראלי", אם לפני ראש השנה נערך שלום שנראה כאמתי הרי ששרי האומות מסכימים לישראל. וכאמור תשפ"א היא שנת תש אף